

Abonamentul:

pe 1 an 5 cor.
pe 1/2 an 2-50
pe 1/4 an 1-25

ROMANIA:

pe 1 an 7 lei
pe 1/2 an 3-50

TARA NOASTRA

Redacția
și
administrația
SIBIU
NAGYSZEBEN
strada Morii 8.

Revistă politică-culturală

Apare săptămânal, sub conducerea unui comitet.

Cultura noastră.

(*) Statisticile date la iveală acum, cu ocazia discuțiilor privitoare la legea electorală, vorbesc în paguba noastră. Cifrele acele comparative, cari ne prezintă atât de inferiori altor neamuri din această țară, sunt ca o sentință de condamnare, pe care o aștepti și totuș o primești cu destulă descurajare.

Vor fi ele multe exagerări în statisticele oficiale, căci în multe părți sunt trecuți la rubrica știutorilor de carte numai ceice cetesc și scriu *ungurește*, și toți câți învață și cunosc numai „prosteasca limbă românească” sunt socotiți de analfabeți. Dar pe de-a întregul proporția se menține: Românii din Ungaria sunt printre naționalitățile cu nivelul cultural cel mai scăzut, cu toate că în raport cu importanța lor numerică, locul lor ar fi alături de acela al Maghiarilor.

Pricinile acestei stări de lucruri le cunoaștem noi prea bine, decât să ne tulburăm din cale afară. Istoria ne este mărturie și situația noastră economică o confirmă, că pe lângă cele mai uriașe eforturi nu se putea face mai mult. Desfidem pe oricine să ne arate un al doilea popor, care în timp de numai șase decenii de libertate — vai! atât de relativă — și în continuă hărțuială politică, să fi realizat progrese mai mari. Ce eram acum șazececi de ani, când ardeau satele, se înroșeau văile cu sânge și din Munți răsună tulnicul lui Iancu... și ce suntem astăzi, o știe ori și cine. Suntem destul de înarmați cu armele științei și ale adevărului, decât să mai simțim nevoia coasei și a săcurei pentru a ne ține echilibrul printre ceilalți.

Dar iată că din inferioritatea noastră culturală se făurește o armă politică împotriva noastră. Se propune o lege cu gândul de a ne da o puternică lovitură, acordând dreptul de votare, dreptul de participare la viața politică, numai celui ce știe carte. Ajunge-va această lege în practică, sau reuși-vor oamenii noștri politici să schimbe gândurile păcătoase ale guvernului nu putem ști cu siguranță, nici nu putem prevedea ce va face Maiestatea Sa Suveranul, când va auzi că popoarele lui sunt adânc jignite prin punerea unora înaintea altora. Poate că o mișcare puternică a mulțimii, o atitudine mai puțin... pesimistă a deputaților și, eventual, o deputațiune monstră la Viena să mai încurce planurile Kossuthiste. Rămâne însă totuș învățătura cea mare din toate aceste, că pentru viitor toată grija noastră trebuie îndreptată asupra culturii poporului, că acel raport de cifre care ne condamnă trebuie schimbat, dacă voim să avem cuvenita greutate în conducerea soartei noastre ca și în diriguirea trebilor țării.

Să facem o privire scurtă asupra trecutului, pentru ca să ne putem da mai lămurit seama asupra celor de astăzi.

Pe vremurile de umilință politică toată cultura noastră se îngrămădiă în câteva școli de prin centrele mai mari ale românismului și în șirul de biseri-cuțe străbune, vetrele la cari limba românească s'a păstrat în cursul veacurilor. De-acel ieșau preoții și diecii, cunoscătorii de catehizm și ciaslov, singurii cari satisfăceau puținele exigențe sufletești. Poporul cel înzestrat cu atât de multe și de distinse calități intelectuale vegeta astfel sub raportul cultural și toată viața lui eră redusă la partea ei economică.

Manifestări culturale au fost ele mai multe, dar totdeauna izolate și fără puterea de a străbate în păturile adânci ale poporului. Tipografiile din Bălgrad și Brașov, apoi cărturarii învățați, eșiți din școli străine, oamenii din epoca de aur a lui Maior, Șincai, Molnar și Budai însemnau desigur un pas înainte, arătând de ce este capabilă mintea românească, dar mulțimea a rămas învălăită în acelaș nor al neștiinței. Și chiar zia-rele lui Barițiu și Mureșanu, care de pe la 1830 au început să dea lumină, n'au venit în atingere cu poporul și au meritul de a fi alcătuit numai pătura conducătoare.

Cultura poporului merge la pas cu viața politică și abia renașterea lui politică i-a putut deschide și izvoarele civilizațiunii. Generația dela 1848, care a mijlocit desrobirea poporului, i-a dat în urmă și botezul cultural. La Blaj Cipariu și prietenii lui învățați, la noi Șaguna au organizat școala și dela cele două centre plecau, în fiecare an, tinerii apostoli ai culturii românești. Nicăiri un plan anumit și programe învățate de procedări principiare, dar învățământul luă proporții tot mai mari, dela bucoavnă până la sistemele complicate de astăzi.

Această muncă zeloasă, săvârșită în luptă continuă cu doi mari adversari, cu Maghiarii pe de-o parte și cu mizeria financiară pe de alta, a avut totdeauna un bun sprijinitor în zia-rele române, cari formau așa zicând cultura extra-școlară a multora. Cu încetul zia-rele și revistele au străbătut în casele preoților și învățătorilor, cari se făceau astfel părtași la întreagă viața intelectuală românească. Și de un timp încoace însuș țărani își țin pela casele lor câte un ziar popular, politic și literar.

Mijloacele culturale le avem deci astăzi, după atâtea frământări: școala, biserica, zia-rele și literatura, toate tind la răspândirea culturii și nu este decât o chestiune de timp pentruca să fim în rând cu cei ce n'au avut parte de o soarte atât de vitregă ca a noastră.

Dar ceea ce ne preocupă acum, când vedem urmările fatale ale înapoiării noastre în raport cu alții, este calea pe care am putea înainta ca să refacem păcatele și urmele trecutului și să ajungem la nivelul concetățenilor noștri, pentruca legile să nu mai poată face deosebire între ei și noi și să nu ne mai umilească cu învinuirea că nu avem pregătirea necesară pentru exercitarea tuturor drepturilor cetățenești.

Arhierii, deputații și toți factorii importanți ai vieții noastre publice ar trebui să stea la sfat, pentru a stabili împreună un plan întreg de activitate culturală și de instrucție publică. Făcându-se un fel de conscripție a părților celor mai năpustite, să se arate unde sunt comunele cele mai analfabete, cari sunt mijloacele lor de întreținere și cum li s'ar putea veni în ajutor. Din centrele bisericesti să se pornească o activitate nouă, febrilă, cu instrucții serioase cătră preoți și învățători, cu apeluri pentru înființarea școalelor de adulți. Deputații noștri să-și facă din chestiunile școlare o specialitate, să primească în programul lor câteva puncte privitoare exclusiv la cultura noastră, puncte pe cari să le accentueze totdeauna în vorbirile lor, căutând a stoarce guvernului concesiuni treptate. Iar societățile culturale să se desmortească și să desfășoare toate forțele pentru binele public. Părtinirea și ajutorul nostru, al zia-rele, îl au. Noi nu așteptăm decât semne de activitate, pentru a putea contribui la răspândirea tuturor gândurilor bune.

Banca industrială maghiară din București. Maghiarii din București și din România întreagă sunt tratați cu o adevărată dragoste părintească. Ei sunt la largul lor să-și aibă școale, biserici, societăți culturale, petreceri cu steaguri unguerești și cu muzică unguerească. Nimenia nu-i controlează și nu le zice o vorbă rea pentrucă primesc bani din greu dela guvernul din Budapesta. Și li-se permite chiar să-și întrețină gazete unguerești, din fonduri kossuthiste, gazete în cari nu se propagă tocmai dragostea pentru poporul român și larga lui ospitalitate și în cari noi, Românii din Ungaria, suntem adeseori calomniați. De ce sunt frații noștri din Regat așa de liberali cu imigrații unguri, cari fac acolo bani mulți și trimit acasă pentru salvarea familiilor sărăcite, ne cam explicăm noi, dar totuș nu putem să înțelegem pentruce duc această ospitalitate la extrem. Facem această observație pentru următoarele:

Ziarul „Români ai Hirlap” anunță în numărul său din urmă că patrioții maghiari stabiliți la București au de gând să înființeze acolo o mare bancă industrială. Toate pregătirile sunt făcute, ca-

pitalul este adunat în parte dela acționari exclusiv maghiari, în parte *dela guvernul unguresc!* În fruntea acestui așezământ financiar, al cărui scop este *menținerea și întărirea elementului maghiar în România*, sunt: Contele Szapáry, consilierul de legăție, care a condus pregătirile pentru înființarea băncii; consulul general austro-ungar Wodianer și reprezentantul ministerului de comerț din Budapesta Dr. Marešek. În curând se va constitui și direcțiunea și „toată greutatea de-o-camdată — zice numitul ziar — este de a aduce această instituțiune maghiară în consonanță cu legile țării românești“. La sfârșitul articolului se mulțamește pentru dragostea guvernului maghiar care a pus „însemnatul capital“ la dispoziția maghiarilor bucureșteni.

Țara românească are frumoase libertăți, desigur, și după legile ei, cât și după uzul internațional nu poate oprî întemeierea de astfel de bănci. Totuși sună ca o ironie *hohotitoare* ca tocmai astăzi, când aici luptăm cu cele mai desperate măsuri luate împotriva noastră, în România guvernul maghiar să opereze ca la el acasă și să întemeieze acolo cu fondurile țării ungurești, bănci „pentru menținerea și întărirea elementului maghiar în București“.

Urâte vremuri!

Apărări. În „Telegraful român“ s'a început o serie nouă de articole pentru apărarea „impăciuirii“ lui Argus. D-l Dr. E. B. autorul o ia cu temei și vine cu un regiment de argumente să răspundă d-lui Maniu, căruia îi impută lipsa „insușirii deosebite, așa numitul *simț politic*“. D-l Dr. E. B. apără pe Argus împotriva tuturor bănuielilor. Îi revendică „mentalitatea maghiară“ și „*chiar dacă n'ar fi Ungur*“ — zice d-l Dr. E. B. — „*ci Slovac, Sârb sau Român, d-l Maniu — omul politic — ar fi putut înțelege, că autorul tupilat după pseudonim, care se adresează publicului maghiar, a fost silit spre promovarea cauzei a-și acomoda simțurile genuine nemaghiare mentalității maghiare*“.

Reținem deocamdată acest prețios argument. Fericit e acest Argus. Dacă vrea e ungar, dacă

vrea e român ori celelalte. El e în stare totdeauna „*a-și acomoda simțurile genuine*“. Așteptăm să se isprăvească seria și vom mai vorbi poate despre acest util fregolism. Atunci vom pipăi și celelalte argumente.

Nu ne putem reține să nu mai spicuiem o delicioasă constatare: „*Nu observă domniul radicali efectul îmbucurător al broșurii lui Argus etc...? Nu observă cum se domolesc leii, tigrii și șacalii la auzul adevărilor cutropitoare...?*“

Ba observă „domniul“. „Observă“ săracii strașnică domoleală! Cutare un an pușcărie, altul o jumătate etc. etc... D-l Păcățianu încă „observă“ 10 luni...

Că „leii, tigrii și șacalii“ și alte „fiară“ cari au obiceiul să „spintece“, dupăcum spune d-l E. B., „*tot aceia lui Argus îi lingeau mâna*“ — asta e slabă mângâiere. O fi asta. El Argus o știe. El ar putea să lămurească adevărul acestei metafore. Dar cum zic, asta nu ne mângâie pe noi. Nu-i așa d-le Păcățianu?...

O deosebire.

O întâmplare petrecută zilele aceste ne dă prilejul să scoatem în relief temeiul moral al frământărilor noastre politice.

E încă recentă amintirea luptei îndărătnice ce s'a dat în cercul electoral al Beiușului, pe urma căreia a rămas învingător părintele Lucaciu. Se știe cât de înfierbântate au fost spiritele. Intreg aparatul oficial a fost pus în mișcare, un număr însemnat de deputați independenți au venit în cerc, au ținut discursuri poporului în numele principiilor de salvare ale lui Ludovic Kossuth, au cetit telegrame de aderență și îmbărbătare dela fiul acestuia, șeful partidului, au răgușit și au jurat pentru „cinstea steagului“ și alte lozince de ordin sentimental. E cunoscută „insuflețirea“ ce au putut trezi acești nobili excursioniști. Știm cu câtă furie s'a deslănțuit ura nesăbuită a antropofagilor din Târcaia asupra taberei noastre. Avântul pățimaș al dragostii de neam îi împintenă în pornirea lor viroasă. Și cum să nu sfarme totul, cum

să nu deie foc, cum să nu lovească bărbați și femei cu ciomagul în cap sau în pantece? Acești oameni erau împinși de porunca acelor îndemnuri pe cari le trezește în clipe de grea cumpănă legătura tainică cu semenii tăi, cu neamul tău. Și cum să nu, mă rog? Când cel care se infățișă înaintea lor eră *Kardos Arpad*, care venea cu scrisoare dela fiul lui Kossuth Lajos? Orice reflecție pornită din impulsul sentimentelor umanitare, rămâne desarmată în fața acestor erupțiuni vulcanice ale unor oameni înfierbântați — cari își găseau o justificare în dragostea lor de neam. Tot omul îți răspunde: „Aici nu merge cu înduioșările umanitarismului dulceag. Iată niște oameni cari sunt pătrunși în toate fibrele sufletului de dragostea de neam care îi duce și prin foc și prin sabie. Un astfel de popor e un popor de vieță și de viitor“. Negreșit că sub acest raport orice judecător obiectiv trebuie să privească cu oare-care respect insuflețirea trezită de puterea unei idei în rândurile unor luptători. Astfel eră infățișată de condeiele maghiare „vitejia“ bătașilor din Târcaia, cărora li-s'au adus cuvinte de laudă în proză și versuri... Noi ce puteam zice? Ne opream nedumerirea în fața acestui capitol de etnopsihologie și doar' bucuria biruinței de ne putea acoperi îngrijorările...

Logica dură a realității însă sfarmă de atâtea-ori cetățuile considerațiilor teoretice. Așa s'a întâmplat și de astădată. Câteva luni au fost de ajuns ca să fim puși în fața unor desmintiri, date la iveală de soartă cu o ironie destul de dure-roasă. Iată întâmplarea: *Arpad Kardos e un pungaș, un hoț ordinar*. Tocmai zilele aceste, când avea să se hotărască soarta mandatului dela Beiuș, atacat — după biruința părintelui Lucaciu — a eșit la iveală această necunoscută calitate ereditară a „politicianului“... Poliția a pus mâna pe Arpad Kardos, pe tatăl lui, pe fratele lui și astăzi candidatul dela Beiuș cu tot neamul e în pușcărie.

FOILETON.

Conferențele despărțământului Sibiu.

„Peste puterile noastre“, dramă de Björnsterne Björnson. (Incheiere).

Din cele de până acum se vede, că B. nu re-solvă problema religioasă. El nu-i *teolog*. El e poet și ca atare el o prezentează așa, cum o găsește în un timp anumit, în o societate anumită, caracterizând persoanele principale cu o realitate și pricepere, care mișcă pe toți și prezentându-le în lumină cât mai vie în raportul lor față de religie și de preceptele ei.

Indeosebi în femeia Clara caracterizează cea mai înaltă expresie a femeii, care iubește pe bărbat și copii și are simțul cel mai fin pentru realitatea practică, și aceasta o face, să ție de prea mult, „*de peste puterile noastre*“, ceea ce face soțul ei Sang, când își expune viața, averea, copii. Sang este întruparea celei mai înalte și curate credințe.

Acțiunea părții a II-a se petrece într'un mare oraș industrial. Bratt — părăsind preoția — s'a mutat acel și a devenit organizatorul și apărătorul muncitorimii sărace și impilate de fabricanții bogăți și fără inimă. Bieții muncitori își aveau locuințele în matca adâncă a unui râu, a cărui alvie au abătut-o, ca din munții dela țăr-

muri să poată scoate metalul prețios. Peste tot întunec, umezeală, mizerie, fețe palide, boale etc.; iară sus strălucesc în razele soarelui vilele și palatele orașului, ridicat din sudoarea băieșilor nemulțămiiți. Preste tot belșug, lux, distracții și ospețe.

Ilie și Rafila, moșteniseră dela rudele lor din America averi mari. Ei vin la Bratt, să-l consulte, ce să facă. El le descopere, ce face el, muncind pentru drepturile celor desmoșteniți. Ilie e încântat de o așa misiune. Se face tovarășul lui Bratt. Se așează între muncitori și scoate o foaie, în care luptă pentru drepturile lor. Devine — ca și tatăl său — un aprig agitator al unei idei mărețe, a cauzei sociale, care-l răpește *peste puterile omenești*. Rafila n'are încredere în asemenea concepții sociale nouă. Ea întemeiază un azil de bolnavi.

Suferința muncitorilor ajunge la os. Erumpe *greva generală*; dar' mijloacele scad zi de zi, mizeria crește, desnădejdea îi cuprinde. Capitulara rușinoasă îi amenință. Numai vorbirile agitatorice ale lui Bratt mai țin curajul în muncitori. Vorbirile lui sunt clasice. Trebuesc cetite și simțite. Se trimite o deputație, care merge la *Holger*, cel mai puternic proprietar. Muncitorii cer *parte la câștig și loc de clădire sus, la soare*. Holger, care vrea să organizeze în o societate pe toți proprietarii, ca aceștia să pună condiții săracilor, îi respinge. Durerea muncitorimii e fără margini. Ilie începe un plan îndrăzneț: să se jertfească

pentru cei desmoșteniți și asupriți. Pune dinamit sub palatul lui Holger, unde se adună toți proprietarii din țară, ca să ia măsuri contra mișcărilor socialiste. Nu spune nimic nici la Rafila și nici lui Bratt.

Psihologia lui Ilie în preajma pasului decisiv e grandioasă. Această grozavă religie a martiriului se desfășură în convorbirea ultimă cu sora-sa Rafila, și culminează în constatarea: „*Dacă vrei să trăiești ceva, jertfește-te tu. Legea creștină și-a primit viața dela cruce; patria dela cei căzuți în războaie. Nu este altă în-ire, decât cea prin moarte*“. Rafila întreabă speriată: „Vrei ca muncitorii să moară pentru cauza lor?“ Ilie: „*De-ar fi în stare s'o facă, cauza lor ar fi mântuită*“... „*dară întâiu trebuie să-i înveți a trece peste orice hotărâ, să le dai pildă. Întâiu unul, apoi al doilea. Oare n'au început toate așa? Apoi vin zece, apoi o sută, și în sfârșit o mie. Trebuie să fie mii, până să urmeze milioane... Întâiu Ioan, apoi Iisus, apoi cei doisprăzece, apoi cei șaptezeci, apoi sutele, miile cele multe... Altă cale nu este... De ce? Fiindcă numai aceia se crede, care se jertfește... Dacă vine un glas de dincolo de moarte, toți ascultă! Acolo se întărește sunetul... Acolo e înălțată tribuna vieții; de-acolo se vestesc legile vieții, așa că se aud peste toată lumea*“.

Proprietarii și directorii fabricilor sunt adunați în castelul lui Holger. Discuția acestei ședințe e admirabilă. Tipurile oratorilor bine prinse.

Să stăruim puțin asupra acestui tip de politician. Să-i schițăm în câteva linii povestea, nu de dragul lui, ci din interesul ce trebuie să-l avem pentru tagma care scoate tot mai mulți la suprafață. Iată istoria autentică: Din orașul Szi-nérváralja s'a mutat la Budapesta înainte cu mai mulți ani *Leopold Kohn*, un cămătar urgisit. În orașelul din provincie a făcut rost prin speculă necinstită de un mic „capital“. Ajuns în Pesta și-a maghiarizat numele și — și-a dublat capitalul. A înființat o „bancă“ al cărei avocat a fost ales deputatul din coaliție *Barta Ferencz*. A stors prin înșelăciune 300.000 cor. dela un profesor universitar, fostul rector *Vécsey Tamás*, și în scurt timp a ajuns o somitate financiară. Tinărul *Arpad* cu toți frații lui erau diriguitorii băncii. Nu peste mult s'a trezit în *Arpad* ambiția de a număra și în politică. A câștigat deci — el știe cum — protecția ministrului *Kossuth*, care i-a dat brevet de capacitate și patriotism, iar contele *Andrássy* a trimis mai multe sute de jandarmi la *Beiuș* pentru „cinstea steagului“... *Kardos* a cheltuit 60.000 cor. din banii băncii pentru voturi la *Beiuș*. A căzut. Acum a ieșit la iveală că împreună cu frații și tatăl lui a defraudat toți banii depuși la această bancă în sumă de aproape un milion de coroane.

Nu-i așa, că se schimbă puțin afacerea? Va să zică toată povestea cu „însuflețirea“ dela *Beiuș* e o minciună ridicolă. Nu stăm în fața unei deslănțurii a dragostei de neam, sau a urei de rassă. Nu. Avem de a face cu niște bătăuși cumpărați de-un ovrei mizerabil, cumpărați cu bani de furat.

Ce putem spune noi în fața acestor infamii scoase de după culisele frământărilor politice ale acestei țări nenorocite? Concluzia o poate trage orice om cu judecata întreagă.

Oricine își dă însă seama și de deosebirea între fondul moral al luptelor noastre și indemnurile atâtor indivizi cari sub masca unor principii, acoper cele mai triviale specule.

Și în această deosebire e forța noastră! Biruința în luptele politice nu se poate întemeia decât pe tăria morală, împrumutată de-o idee care își are rădăcinile în sentimentul unui altruism cinstit. Acei țărani năcăjiți din jurul *Beiușului* au mers la urnă printre baionetele jandarmilor cu sufletul și mâinile curate! Moralul acestui popor e sănătos și aici e tăria noastră.

Să-l grijim deci în curățenia lui patriarhală și politicienii noștri să-și deie seama că îndatoririle lor cresc în proporție cu atribuțiile morale ale mișcării care îi ține la suprafață.

La noi încă n'a sosit vremea când sub haina principiilor, se poate ascunde pornirea de căpățuială. Vrem politicienii cari să susție prin atitudinile lor nivelul moral al masselor, să fie pedagogii mulțimii, în vremea când în tabăra dușmană se înmulțesc negustorii.

Amestecul Ungurilor în afacerile interne ale României. Am spus în numărul trecut că în Delegațiunii *kossuthiști* au făcut anul acesta o gramadă de necuviințe. *Thoroczky*, *Okolicsányi* și alții, în discuția asupra expunerii ministrului de externe, s'au ocupat mai deaproape cu România și și-au permis un ton insolent, cum de multă vreme nu s'a mai auzit. Lăsăm la o parte multele inexactități și copilăriile debitate cu această ocazie, cari probează puțină rutină și multa bătădărie a politicianului maghiar și ne oprim numai asupra chestiunilor cari prezintă o gravitate politică.

Ungurii au cerut baronului *Aehrenthal*, ca, în calitatea sa de ministru de externe al Austro-Ungariei să impună el României o linie de conduită față de Ungaria. Tot oratorii unguri se amestecă în afacerile școlare ale României și-și arogă până și un drept de control asupra spiritului învățământului din Regat. Tot ei cer desființarea de societăți culturale din București și ar voi să reglementeze până și raporturile dintre Români și Români. Aceiași deputați unguri au avut curajul să aducă în discuție stările sociale din România și să critice diferite legi mai recente.

Necoaptele aceste vorbiri din Delegațiunile ungurești sunt o adevărată jignire adusă statului suveran român și nu ne indoim că li-se va da cuvenitul răspuns, fie de către camera română, fie pe vre-o altă cale diplomatică. Deputații maghiari, cari își iau nasul la purtare, sunt de o insuficiență notorică, pentru că niciodată un parlament unguresc, n'a avut capete mai seci politice ca astăzi. Astfel greșala lor, de a se amesteca în afacerile interne ale unui stat vecin, s'ar explică. Ei merită totuș o lecție strașnică, pentru ca să-și vie repede în fire și să știe până unde se pot întinde.

Așteptăm să vedem ce va face guvernul român.

„Români moderați“. În zilele din urmă gazetăria maghiară publică o mulțime de notițe în cari se vorbește de atitudinile „românilor moderați“. Cetești cu oare-care nedumerire rândurile și cauți izvorul. Apoi — nu-i nici o primejdie. E d-l *Moldován Gergely*, care după-cum se vede sa hotărât din nou să scoată gazeta d-sale botezată „Ungaria“. Această hârtie tipărită, a cărei apariție e determinată de indemnurile celui mai evanghelic altruism, necetită de întreg neamul românesc totuș mai apare. D-l *Moldován* a trecut de mult peste vremea, când s'ar merită să-l mai întrebi de izvorul miraculos al cheltuielilor de tipar. D-lui e politician cu trecut și cu cinste de peste 20 de ani. Tocmai de aceia ne mirăm, că abilitățile atât de cunoscute îl pot indemnă la unele greșeli de tact. Înțelegem să fie cineva „moderat“ astăzi. E o profesiune destul de rentabilă. Dar ce noimă are după două decenii și mai bine de utilă „moderație“, să te înșirui între apostolii „păcii“? Și d-l *Moldován* cade în această greșală. Nu vede, că ajungându-ne la târg, și făcând „pace“, gazeta d-sale ajunge în agonie? Doar utilitatea rolului de vivandieră se curmă când se isprăvește războiul.

Organizația noastră de partid.*)

Sunt anumite lucrări, anume acțiuni cari nu îngăduie să se bată toba în jurul lor, cel puțin până când nu sunt așternute pe o temelie oare-care.

Publicăm acest articol trimis de un amic al nostru, fiindcă aduce unele observații juste proiectelor de organizare a partidului național. Il publicăm îndeosebi din motivul, că în săptămânile din urmă nu mai deslușim nici un semn de muncă.

N. R.

Ici vorbește un reacționar ramolit, mărginit; colo un mameluc al celor puternici; apoi un om al progresului cu mintea clară și expunerea logică. Acesta arată cu convingere, că... *„starea cea nouă de lucruri, care o să vină — ori vrem ori nu vrem — consistă tocmai în aceea, că nu va mai fi nici bogăție mare, nici sărăcie mare, căci există o stare mijlocie între aceste două, și tocmai aceea va veni. Și cu cât ne apropiem de ea, cu atât scad vițiile, pe cari le produce bogăția și sărăcia. Aceasta ar trebui s'o înțelegem...“*

Lipsa oricărui simț pentru răspundere și cinizmul, cu care bogății risipesc milioanele, ca și când n'ar mai fi nimeni în țară... iată un anarhizm tot atât de brutal și o nesocotire a legilor D-zeești și omenești, care insuflă și celorlalți lozina: „Fă și tu tot ce vrei!“...

Dară logica nu prinde. Cei dedați a înnotă în belșug și a străluci în mătăsurii, n'au simț nici milă. Ei se cred, făcuți de D-zeu, ca vecinic numai să culeagă roada, pentru care alții au muncit, au asudat. Reușește propunerea lui *Holger*, care visează o domnie absolută a întemeietorilor de averi mari, urmașii nobilimei medievale. S'aude o muzică... *Holger* vrea să conducă oaspeții la banchet; dară află ușile zăvorâte. *Ilie*, travestit ca servitor, vestește, că-i pus dinamit sub saloane. Se naște o panică teribilă, groază și desperare. Toți pierd cumpătul. Unul nebunește, sare pe fereastră. *Holger* numai e mai calm. Impușcă pe *Ilie*, ca să nu poată da

semnalul; dară el are tovarăși. S'aude o detunătură înnădușită; țipete de desperare; păreții se uruesc; totul se acopere de un nor de fum și praf, întrerupt de o zare roșetică de foc.

Te cuprinde o zguduire sufletească și trupească. Pentru restabilirea armoniei sufletești, poetul ne conduce în scena ultimă în o grădină, dăruită de *Holger* azilului întemeiat de *Rafila*. O muzică cântă melodios, de te liniștește.

Castelul lui *Holger* e ruină. *Holger* a scăpat, ca să vadă cu ochii ruina castelului, să prevadă ruina vederilor medievale, cari nu mai pot opri schimbarea ordinii sociale înspre bine și dreptate. El e paralizat... E în ospiciul *Raflei*.

Bratt, agitatorul fanatic, a înebunit, muștrându-l conștiința, că a sedus pe *Ilie*, ca să întreprindă ceea ce a fost *peste puterile lui*. Și el se adăpostește în azilul *Raflei*. *„Munca de caritate a femeii trebuie să vindece rănile și să ocrotească acum pe cei rămași în viață. Iată, că munca păcii și a dragostii iertătoare a fost cea mai trainică și a rămas singură în întunerecul complet, care a cuprins acum toate sufletele.“*

Admirabil descrie apoi poetul principiile de reacționarism, ce se nasc după o asemenea faptă zguduitoare. „Că ne-am întors la barbarie... că nu mai există milă... toți strigă: răzbunare! „Și *Rafila* e chinuită de sbuciumări sufletești. Nici natura frumoasei grădini n'o alină. I-se pare că natura face oamenilor imputarea: „Voi pângăriți

frunzele cu sânge și cântările mele cu gemetele morții“... Un moment a făcut-o să acuze pe oameni, dar în momentul al doilea ea iertă pe ceice i-au adus durerea. Acum se gândește la fapta frate-său. *„El totuș a folosit prin moartea sa, nu distrugând pe alții, ci deschizând durerii calea, căci oamenii nu sunt în stare să înțeleagă nimic, nici un ideal, până când nu i-a atins durerea“*. Ea va trăi pentru idealul, pentru care el s'a jertfit. „Durerea va sfinți acest ideal, și lacrimile îl vor lumina asemenea luminărilor și vor chema mii și mii, să i-se închine“.

Roiul de sentimente din această dramă se sfârșește cu glasul argintiu al unor copii nevinoși, cari se numesc *Credo* și *Spera*. Ei sunt nepoții lui *Holger*, care voiă să-i crească în morală lui învechită de stăpânitor; dară ei se atașează de *Rafila*, unde se desvoaltă în spiritul tatălui lor, care le zicea: „să lucreze în viață împotriva celei mai mari nefericiri, și aceasta este: *desnădejdea când cuprinde pe un popor întreg“*. *Credo* în naivitatea lui copilărească indică era viitorului, spunând cum are să înlesnească traiul oamenilor, să întemeieze societăți pentru tinerime și să ceară a se învăța în școli, cum au a trăi unii pentru alții și toți pentru un scop. Asemenea și *Spera* ar vrea, ca toate fetele să se deprindă a trăi pentru un scop, un ideal. Apoi pleacă toți trei la *Holger*, să întrevie a primi iar pe muncitori „căci unul trebuie să facă începutul iertării“. Glasul muzicii îi însoțește, ca o adiere a viitorului.

S'ar părea, că și organizația noastră politică ori de vreți „de partid“ cu siguranță se înșiruie între astfel de acțiuni asupra cărora e bine să se discute cât mai puțin și cât mai rar.

Noi credem că aici, părerea asta provine din o confuzie de bună credință de altfel.

Organizația odată pusă în lucrare, de multeori ori poate totdeauna impune să nu fie prea mult și mai ales în public prea mult discutată. Inceputurile de organizație însă, înainte de a se porni lucrarea, noi credem că e necesar să se discute. Și discuția asta dacă nu chiar în amănunte — dar credem că se impune în principii.

Aplicată teza asta generală la noi românii în situația ce de fapt o avem azi — credem că e în special de admis.

Pomenim numai câteva motive:

Programul nostru politic, în urma amendamentelor dela 1905 și în urma situației date — nu mai acopere toate postulatele. Intrarea în activitate impune completarea aceluia. Odată cu afirmativa recunoaștere a clubului nostru parlamentar se impune și forțarea ori cel puțin aflarea de mijloace ca și întreg partidul nostru să aibă cel puțin atâta recunoaștere.

Și apoi regulamentul organizării, ce a ajuns prin broșurile alcătuite de clubul dietal — la cunoștința unora dintre fruntașii noștri, ne îndeamnă să nutrim temeri, că nu s'a găsit cel puțin atunci, calea potrivită a unei potrivite organizări. Monopolul unor drepturi, mărimea taxelor și felul de organizare — lasă mult de discutat. Nu se știe, dacă noua organizare se face în temeiul aceluia regulament ori s'au găsit alte baze mai potrivite.

Toate aceste sunt motive destul de puternice ca să fi impus dela început sfatului fruntașilor ținut la 19 și 20 Ianuarie în Budapesta — ca în comunicatul publicat să fi atins măcar principiile și temelia de lucrare a proiectelor de organizație.

Ca să servim cu un argument plausibil spunem că publicul nostru e azi în dilema că nu știe care dintre gazete „Tribuna“ ori „Lupta“ e gazeta oficială a partidului, după-ce ambele nu pot fi cel puțin nu par a fi în urma discuțiilor ce urmează între aceste două gazete.

Va înțelege ori cine și înțelegem și noi rostul solidarității în organizările politice. Dar acest rost nu credem să poată fi așa fel tălmăcit, ca întreg poporul, în afară de 20—30 bărbați să se găsească deodată în fața unui fapt împlinit, fără să fi

avut posibilitatea să judece, să discute în public ori privat asupra temeliilor acestui fapt. Dragostea de neam ne strânge pe toți sub steagul programului nostru, dar această dragoste nu e permis să fie pusă la încercări mai mult sau mai puțin doctrinare.

Cunoaștem cuprinsul broșurii dela 1905 „Organizarea etc.“ și o spunem lămurit că felul de organizare cuprins în dispozițiile acestui regulament nu îl găsim potrivit pentru faptica organizare a noastră. Câți membrii socot a putea număra această organizație, dacă s'au fixat taxe de 200, 100 și minimul de 20 coroane anual? Și apoi cine poate afirma, că numai acei fruntași pot conduce treburile care sunt „membrii și ai unuia dintre corpurile legiuitoare ungare“ și că e bine ca „vot consultativ și decisiv în conferențele clubului resp. a partidului național au numai membrii ordinari — (membrii ai unuia dintre corpurile legiuitoare)?

Temelia organizării noastre se impune să fie absolut democratică — în înțelesul adevărat al cuvântului, cu drepturi largi, cu obligamente suportabile și cu deplina putință de control.

Organizațiile, sfaturile noastre din trecut au dovedit pe deplin că tocmai masele mari au fost cari au netezit divergențele și au dovedit că tocmai în cercurile restrânse s'au impus capacitările. Și apoi tactica de acțiune impune o strângere a tuturor forțelor. Zidurile de despărțire slăbesc, lupta — ori care ar fi.

După felul de alcătuire a regulamentului dela 1905, se poate ușor presupune cum a fost muncit.

Noi credem că ar fi fost mai potrivit și poate nu e târziu nici acum — ca între bărbații noștri fruntași de pe toate terenele și mai ales pe calea redacțiilor dela gazetele noastre românești să se pună la dispoziție puncte de orientare, teze, întrebări, schelet de organizație la stabilirea cărora să fie în măsură să-și dea părerea cât mai multă lume pricepută românească. Și cu asta, credem că nu se face nici zarvă de prisos nici nu se comite un act de inutilă indiscreție. Alegându-se redacțiile ca locuri unde să se adune părerile, s'or află de sigur judecăți, cari de altfel nu s'ar da fie în urma modestiei, fie în urma divergențelor de păreri, fie în sfârșit în urma neîntrebării.

Știm însă, că în jurul fiecărei foi de ale noastre sunt grupați câțiva fruntași, între care

sănătoase și în inima lor cu sentimente nobile, fără de care nimenea nu poate fi conducător norocos al destinelor neamului său. De aceea nu putem din destul îndemna tinerimea noastră universitară, a se ocupa de scrierile lui Björnson și a se inspira de ideile lui mărețe.

Chiar și unii dintre conducătorii fraților noștri de dincolo, s'ar putea pătrunde de adevărurile acestui uriaș dela nord.

Atunci — de sigur — vor ajunge mulți, să se desbrace de anteriorul reacționar al vederilor medievale, pe cari unii le-au scos și în timpul din urmă la iveală, spre rușinea veacului, în care trăim și pe care nu-l înțeleg.

Conferința d-lui Dr. Borcea a format cu cea a d-nilor Goga și Dr. Lupaș o unitate, întrucât au ajuns toți trei la concluzia, că cea mai mare datorință a conducătorilor și puternicilor și a tuturor este a munci pentru mântuirea din mizerie a celor-ce formează temelia statelor, și viitorul neamului.

Trebue să fim mulțumitori d-lui Dr. Borcia pentru instructiva-i prelegere și să-l înșirăm și pe d-sa în șirul celor mai distinși conferențieri români.

Stea.

poate sunt și de cei neintroduși în condica clubului ori a comitetului de partid.

Trecerea cu vederea a acestora însă credem că e o greșală, cel puțin de tact.

Și apoi înainte de toate, ori cel puțin deodată cu publicarea numelor legate de slujbele dela conducerea partidului, trebui să se țină atâta seamă de opinia publică ca să se spună și organul ori organele, ce sunt acum autorizate să tălmăcească vederile și să comunice informațiile autentice ale conducerii.

Cu cât ar fi situația mai lămurită, dacă deodată cu convocarea fruntașilor s'ar fi aflat modalitatea potrivită ca cel puțin toate ziarele noastre, cari se bucură de încrederea publicului, ar fi fost invitate la sfat și ar fi putut primi informațiile necesare — dela primul izvor! În chipul acesta s'ar fi putut crea centre de interese de propagandă și prin ele de muncă uniformă și la același timp.

Aceste rânduri pornesc din gândul bun de-a atrage atenția celor chemați că e bine să se țină cont de toate și mai pe sus e bine, ba se impune, ca dela început să fim cu toții pe deplin lămuriti. Asta și pentru cinstea fiecărui luptător în parte și pentru îndatoririle față de lupta — întregului neam.

X.

ȘCOALA.

O pedanterie juridică-didactică.

Nu de mult se petrecu în orașul Frankfurt un lucru neobicinuit, care poate pentru ochiul mulțimei nu pără curios; privit însă cu ochiul pedagogului provoacă și trebuie să provoace o uimire asupra felului, cum cred unii să rezolve probleme, adânc tăietoare: în educația popoarelor. Anume cetirăm, că s'a instituit un tribunal infanțin, care într'o ședință a sa a desbătut transgresiunile, ori chiar crimele câtorva copii. Deoarece în notița, publicată în unul din jurnalele germane nu se pomenește mai amănunțit de conținutul acelei ședințe, ci simplu numai, cum câțiva au fost eliberați, iar unul condamnat, nu suntem în stare de a da amănunte și astfel ne rămâne rolul de a face o apreciere mai mult de caracter general, pornind din principii pedagogice și făcând deducții la cazul indicat. Pentru subsemnatul e primul caz de acest ordin, de aceea și crede că merită o menționare.

Pornim dela supoziția: E la loc un astfel de tribunal și dacă da, care ar fi cea mai rațională și cea mai nimerită formă?

La prima privire este clar, că un tribunal în felul, cum sunt alcătuite tribunalele în justiția modernă nu are loc. Copiii nu trebuiesc duși în fața judecătorilor, ca prin formele de investigație și pertractare juridică să fie ascultați și judecați. O idee de soiul acesta ni se pare prea avântată și neducătoare la scop. Aceasta pe motivul, că copiii în urma cuprinderii lor prea copilărești nu se pot face totdeauna rezonabili de faptele lor. Copiii sunt scoși de sub procedura juridică chiar prin faptul, că sunt copii. Așa știm, că glăsuiește și teoria juridică modernă. Ei nu cad și nici nu pot cădea sub formula imputabilității. Dacă așa este, ce rost are un tribunal de copii, constituit din juzi, procurori, advocați, martori etc. De cumva aceasta a fost formația susmenționatului tribunal, o privim de greșită din capul locului. Altceva e, dacă nu a avut formația tribunalelor de azi.

Intrucât nu ar fi astfel, pedagogul stă și trebuie să stee de vorbă. Pentru fiecare, care a privit și numai superficial în mecanismul școlii, nu e străin faptul, că și în lumea micuților se petrec transgresiuni, ba chiar și crime, deși nu în înțelesul oamenilor mari. Pentru astfel de abateri elevul trebuie tras la răspundere și întrucât s'ar găsi vinovat trebuie și pedepsit, se înțelege cu pedepse pedagogice. Dar apoi, când aplicarea oricărei pedepse nu ar ajuta, ce e de făcut? Pedagogii pricepuți au aflat soluția și pentru elevii incorigibili. Există în țări mai culte, ba chiar și la noi, pentru scopul acesta institute de corecțiune. Felul de tratare aici se deosebește și are să se deosebiască de tratarea oamenilor mari din temnițele statelor. Țanta este deosebită, deci felurile au să fie și mijloacele de aplicație. Elevii stricați în privința morală negreșit trebuie depărtați din mijlocul tovarășilor de școală, nu cumva să se inficizeze și aceștia de boala lor morală.

Cu aceasta se sfârșește grandioasa dramă, cu strălucitoarele comori de simțire și gândire omenească, izvorite din mintea și inima acestui mare poet și proroc, a cărui cuvinte, zise cu privire la creșterea lui Credo și Spera; ne sună încă în urechi. El zice:

„Nimeni n'are dreptul, să răpească suftetul copiilor, să răpească părinților copiii, nimeni n'are dreptul, să clădească viitorul prin silă și prin volnicie; și nici nu poate, fiindcă viitorul este al milioanelelor, al căror curs nimeni nu-l poate opri“.

În acest curs de idei a spus conferențiarul cuprinsul dramei lui B. într'o limbă aleasă românească, cu o judecată clară, scoțând cu pricepere la iveală aceea ce formează firul roșu din grandioasa concepție a poetului. Îndeosebi a știut să accentueze momentele, cari fac atât de actuale principiile statorite de autor, cari îl ridică atât de sus în șirul celor mai profunzi cugetători ai timpului și cari vor contribui atât de mult la rezolvarea problemelor sociale, cari pretind o organizație justă și dreaptă a statelor și a societății peste tot.

Multe din momentele scoase la iveală sunt atât de actuale și pentru noi Românii de pretutindenea, nu pentru că am dorî ori aprobă zguduirile sociale cu forța, ci pentru că toți câți vor ajunge vre-odată a purta vre-un rol social în viața poporului nostru să fie înarmați în mintea lor cu vederi

E constatat, că un școlar rău e în stare să strice mai de grabă zece școlari buni, decât aceștia să-l poată converti la moravuri bune. El este asemenea oii răioase. Cunoscut un astfel de școlar la moment trebuie depărtat, căci *pilduirea* lui e păgubitoare dezvoltării morale a celorlalți buni și zădărnicește ori ce lucrare educativă a învățătorului. La noi, Românii din această patrie, în direcția aceasta nu s'a făcut nici o mișcare. Nu am cunoștință, dacă frații din regat au luat vre-o dispoziție, ori nu. De cumva nu, atunci avem cu o dovadă mai mult, că suntem copleșiți de alte probleme mai întietoare și nu avem răgaz să ne preocupăm și de chestii mai gingașe. Cu propășirea în cultură, inevitabil va urma și rezolvirea acestora, nu ne îndoiim cătuș de puțin.

Vorbind de copii incorrigibili am trecut peste marea întrebare a greșelilor celor mulți. Parecă văd, cum mulți la cetirea acestor șire să vor grăbi cu răspunsul: Doar' avem pedepsele disciplinare: Da! da! Știm și noi acest lucru, dar mai știm și aceea, cât abuz se face cu aplicarea acestora. *Favoritismul, credulitatea, o marinimie prefăcută* de câte păcate nu s'a făcut vinovată.

Intrând în adâncul chestiunii sulate, căutăm și vom și afla soluția acestei probleme de educație. Recunoaștem un fel de tribunal școlar înaintea căruia au să se supună chestiile de disciplină școlară. În fruntea acestui tribunal stă educatorul, iar curtea cu jurați o alcătuiesc toți conșcolarii. Cel neîndreptățit și expune amărăciunea sufletească înaintea colegilor săi, iar vinovatul produce dovezile de scuză ori legitimare. După ascultarea acestora, educatorul cântărește păreri și judecând afacerea, cere verdictul curții cu jurați.

Să nu se creadă, că verdictul adus de conșcolari, va fi totdeauna eliberator, deoarece e constatat că părerea micuților de cele mai multeori nimerește adevărul. Da! admit, că acest caz poate obveni, însă numai, când majoritatea școlarilor e stricată. Știu și eu, că mai ales în internate de multeori se formează clici, cari seduc ori chiar terorizează mulțimea, încât nu iese la suprafață adevărata părere a școlarilor. În internate adevărate se petrec în ascuns lucruri uimitoare, cari devin tradiționale. Ele rămân neobservate de superiorii internatelor și se susțin cu deceniile. Eu am cunoscut câte un caz de atare *ocultism școlar*. Numai ochiul unui educator de o agerime și perspicuitate psihică aleasă poate pătrunde în adâncimea acestor fel de ocultisme. Odată descoperite, din nou se pretinde o și mai mare pătrundere în aflarea celor mai potrivite căi pentru a *stărpi* din rădăcină: relele provenite din ocultismul descoperit.

Pot adevări cu toată experiența mea de dascăl, pus de două decenii în serviciul cultivării tinerimii, că nu e nimic mai greu, decât a afla relele morale de cari pătimește băiatul în o școală și apoi nimic mai anevoios, decât a îndrepta relele odată aflate. De multe ori toți cei din afară le cunosc și poate le semnalează, iar cei din apropiere nici umbră de bănuială nu au. E acelaș caz, care se repetă zilnic în familii, unde unul din soți nimic nu știe de isprăvile celuilalt, deși toată lumea e în curat. Care e oare motivul psihologic?

Eu cred, că sfiala, ce o simte ori și cine de a descoperi soțului sedus un lucru dureros sau genant. Nici unui om cu scaun la minte nu-i vine să tulbure părerea, ce o are un soț de celalalt. Fiecare, care are puțină delicatețea sufletească, nu se îngerează bucurii în afaceri familiare.

Dacă așa stă lucrul ce e de făcut? Lucru ușor și simplu: să se apropie învățătorii de părinții elevilor și să descoase din ei felul de purtare al elevului pe timpul afară de școală. Spre scopul acesta sunt foarte potrivite, seratele școlare lunare, la cari au să iee parte părinții dimpreună cu învățătorii. Aci vor afla și unii și alții multe lucruri necunoscute și prin o chibzuială cuminte vor nimeri și mijloacele cele mai potrivite. La noi nu sunt în uz astfel de serate. În Germania deja de două decenii sunt introduse pe ici colea mai ales în provinciile, unde a început să domineze direcția pedagogică zilleriană.

Drept încheiere recomandăm celor chemați: serate școlare și tribunale școlare. Acestea sunt chemate a introduce îmbunătățire nouă în viața morală a elevilor. Conduce cu iscusință ele vor deveni factori hotărâtori în reformarea moravurilor din școală.

Dr. Petru Șpan.

Povește greșite. Ne-am mirat foarte mult cetind într'un ziar de-al nostru sfaturi date poporului în scopul de a desființa obiceiurile lui străbune. Unul din mulții noștri sfătuitoari spune acolo:

„In multe părți locuite de Români sunt în viață *șezătorile* prin cari în cele mai multe locuri se propagă demoralizarea și desfrăul. Nu este prea târziu însă ca în locul vieții decăzute a obiceiurilor rele, preoții și învățătorii să introducă o nouă viață folositoare neamului întreg, să le schimbe în șezători de cetit — literare. La aceste șezători preoții și învățătorii luând parte: să citească celor adunați...“

Astfel de sfaturi, ne permitem să afirmăm, sunt o copilărie. Șezătorile sătești sunt obiceiuri tradiționale, cu glume, jocuri, cântece și povești, unde tinerimea își trăiește frumoasa viață și nu sunt cătuș de puțin un cuib de imoralitate. Această libertate de petrecere trebuie lăsată tinerimei și preotul și învățătorul nu au trebuință să se amestece în intimitățile vieții, câtă vreme au alte locuri și alte prilejuri de a instrui poporul.

ECONOMIE.

60 ani de frământări agrare în România.*

Legile de tocmeli agricole, cu toate modificările succesive ce li-s'au adus, n'au fost în stare să determine singure mersul vieții agrare.

Principiul excepțional de stat din 1864, adecă improprietărea țăranilor cu despăgubire și sub diferite forme, fū repetat iarăș: La 1864 se improprietăriseră 467,840 de săteni pe 1.766,258 hectare, pentru cari se luară măsuri de neînstrăinare prin legea lui Rosetti din 1879, care declară inalienabile asemenea locuri.

După gloriosul războiu din 1877, statul mai improprietărește, în liniște, 48,289 de însurăței pe 615 moșii, dându-li-se o suprafață de 227,992 hectare, în cursul anilor 1879, 1880 și 1881.

În 1888 se întâmplă prima revoltă agrară, care dovedește că nici modificarea legii de tocmeli agricole din 1882, nici improprietărea însurățeilor din 1879—1882 n'au ușurat o situație grea pentru sătean. După revolta aceasta din 1888, care dealtmintrelea nu fusese decât în câteva județe din Muntenia, în virtutea diferitelor legi, s'au mai vândut până la 1897, 594 moșii în loturi mici și mari până la 50 de hectare.

În 1897 guvernul liberal propune înființarea unei bănci garantată de stat pentru a se înlesni improprietărea sătenilor, așa numita Cassa rurală. Proiectul însă nu a devenit lege, pe când starea apăsătoare a sătenilor se îngreună din ce în ce.

La 1899 se resimți o a doua revoltă agrară prin Vlașca și Teleorman. Revolta fū ușor potolită, fără însă a se fi îndreptat ceva. Nu trecură 10 ani dela 1899 și în 1907 se întâmplă cel mai dureros fapt din viața poporului român. Dela Dorohoi până la Severin, dealungul mănoaselor lunci ale Siretului, Oltului, Jiului și Dunării curse — de s'ar putea zice astfel — torentul de urgie al unor suflete amărate. În opt zile tunurile și puștile potoliră focul revoltei...

Legea tocmelilor agricole în primul rând fū modificată de actualul guvern.

Modificarea esențială constă în desființarea așa numitei muncă la tarlă, ce eră obligațiunea săteanului de a cultiva pentru o anumită întindere de pământ în folosul său, altă întindere de pământ în folosul proprietarului sau arendașului.

Prin această dispoziție legea actuală tae, de e îngăduit a spune — coada vechei clăci, care obligă pe sătean să execute întâiu munca proprietarului și pe urmă să-și vază de țarina dată lui spre cultivare.

Tot spre abolirea completă a regimului clăcei, care s'a străcurat așa de puternic în invoiala

dintre proprietar și sătean, legea actuală prevede înființarea islazurilor comunale — o nouă formă de improprietărire dictată de nevoi.

Prin această dispozițiune a legii se hotărăște ca fiecare sat de cel puțin 25 de familii să-și aibă *islazul său propriu*. Intinderea unui asemenea islaz nu poate întrece optimea întregei moșii din care el se ia, și mărimea lui se determină după numărul vitelor — de ce nu după al oamenilor? — Sătenii săraci cu vite puține!

Dar ori-cât va fi de insuficient islazul communal, constituirea lui va fi resimțită de proprietari și arendași, căci ei vor fi lipsiți de atâtea zile de lucru pe cari sătenii le executau de geaba, ca un adaos peste valoarea reală a terenului dat pentru islaz.

Dureroasa revoltă din 1907 obligă pe bărbății politici din România să aplice tot ceea ce experiența unei vieți de frământări agrare dovedește a fi trebuincios și să înlăture pe cât e posibil urmele robiei medievale cunoscute în România sub numele de clacă sau „boeresc“.

Pe lângă modificarea legii de tocmeli agricole, guvernul actual va înființa Cassa rurală și va opri lățirea trusturilor arendașești.

Bibliografie. Cu ocaziunea nouălor legi, guvernul a luat deciziunea de a se strânge în câteva serii de volume materialul privitor la chestiunea țărănească. Materialul este parte inedit, parte reprodus din „Monitorul oficial“ și din diferite publicațiuni.

Biblioteca Academiei Române a păstrat mare parte din materialul inedit și din publicațiuni, de aceea întreaga colecțiune a început a se tipări prin purtarea de grijă a d-lui profesor universitar I. Bianu, bibliotecarul Academiei Române și ales al sătenilor din Tecuciu în parlament.

Până acum, sub titlul general de „Acte și legiuri privitoare la chestia țărănească“, s'au tipărit 2 volume din seria I., adunate de d-l D. C. Sturdza Scheeanu și 8 volume din seria II adunate de d-l R. Rosetti. Seria I se referă la epoca anterioară regimului tocmelilor agricole și cuprinde materialul existent dela pravila lui Vasile Lupu până la 1866; iar seria a II-a se referă la epoca ce vine dela 1866 încoace.

În cele dintăiu două volume ale d-lui D. C. Sturdza Scheeanu se află un prețios material strâns cu multă caznă de acest distins boer moldovean timp de 20 și mai bine de ani.

Volumele, de 750 de pagini primul și 1128 pagini al doilea merită a fi cetite de oricine vrea să înțeleagă ziua de ieri a săteanului român.

Pe rând trec pe sub ochi dispozițiunile praviilor, urbariile și hrisoavele domnești, regulamentul organic din 1832, jălbile sătenilor neluate în seamă, rapoartele slujbașilor că sătenii stau gata să-și ia lumea în cap; apoi jurământul generației dela 1848, discuțiunile comisunii ad hoc de boeri și săteni pentru pământ. În fine, trecând peste dispozițiunile lui Ghica și Stirbei după 1848, foile ne aduc în mijlocul luptelor parlamentare din epoca lui Kogălniceanu. Clăcașii de până aci își schimbă numele în săteni improprietăriți la 1864. O altă lume începe dela această dată și volumul al II-lea al d-lui D. Sturdza Scheianu se termină cu elaborarea primei legi de tocmeli agricole menite să stabilească raporturi de relațiuni libere între muncitor și proprietar. Volumele pregătite de d-l R. Rosetti cuprind mai ales reproduceri din „Monitorul oficial“ și anume:

Vol. I. din aceasta de a II-a serie cuprinde „Legile de tocmeli agricole dela 1872—1893“ cu toate discuțiunile din Cameră și Senat. Lipsesc însă două expuneri de motive (alui Lascar Cărtărgi și a lui Rosetti) și două proiecte ale legii din 1893. Volumul numără 1372 pagini.

Volumele II—V cuprind legile pentru vânzarea bunurilor statului; volumul VI legea pentru creditul agricol; vol. VII, necunoscut; vol. VIII, discuțiunile asupra Cassei rurale la 1897.

* Urmare din nr. 4.

Cât privește cele două cântece populare de I. Vidu, succesul neașteptat se datorește mai mult fineții cu care au fost executate de elementele corului precum și priceperii cu care dirigentul a știut să le dea viață.

Serenada, compoziție a d-lui A. Bena, dovedește incontestabil talent. Publicul a remarcat valoarea ei artistică, răsplătind cu dese aplauze inspirația compozitorului. (Păcat însă că textul ales de compozitor nu e din cele mai nimerite. N. R.).

Fantazie românească, compoziție anume pentru acest concert, de membrul Reuniunii, virtuosul artist I. Schaeffer, executată la pian de d-sa a secerat deasemenea aplauze. D-lui Schaeffer avem să-i mulțămim nu numai pentru executarea ireproșabilă a piesei compusă de d-sa, ci și pentru faptul, că ne-a îmbogățit repertoriul muzicii noastre încă cu o creațiune de valoare.

Ce privește muzica propriu zisă a poporului nostru, scoasă la lumină de câțiva ani, cu prilejul acestui concert, s'a putut constata că poate îmbrăca haina cea mai aleasă, corăspunzătoare celui mai rafinat gust artistic. Simplitatea acestor melodii populare, ascunsă modest în umbra copacilor cu frunza verde, sau în tainicul cuib al vetrei Românului, dacă sunt prinse de urechea unui artist, al cărui suflet simte și pricepe poporul ce le doinește, sunt de o drăgălășie captivantă, chiar clasică.

Aceasta a dovedit-o dl A. Bena, în bucățile „Lumi-nița“ și „Badea meu“. În mod surprinzător de nimerit a știut compozitorul să le îmbrace în haina sărbătorească a simțului artistic, scoțându-le valoarea cristalizată în ele de poporul artist.

Acelaș frumos efect l-a produs Hora dobrogeană, a neuitatului N. Popovici, cu farmecul și ritmicul ei salt fecioresc.

Bucățile de solo „De ce nu-mi vii“ și „Pe când soarele de vară“ de G. Dima ale excelenței noastre sopraniste d-na Veturia Triteanu au fost la înălțime. Siguranța cu care își modulează vocea precum și expresia sinceră și jocul ei natural cu care redă părțile sentimentale, transpune pe ascultători în cea mai reală situație.

Incheiat acest concert cu balada Brumărelul, executată de cor, publicul a mai avut încă odată ocazie să remarce valoarea artistică în partiile de solo ale doamnei Triteanu.

Bine a cântat și dl G. Navrea cu solo de bariton în această bucată.

Astfel Reuniunea română de muzică din Sibiu, deși răzimată numai pe umerii unor puteri tinere, merge pe o cale bună și promite să realizeze frumoase succese sub conducerea dirigentului ei A. Bena. C. D.

Carte nouă. A apărut și se poate comanda la toate librăriile romanul „Martirii“ al cunoscutei scriitoare *Constanța Hodoș*. Scriitoarea și-a ales subiectul din trecutul frământărilor noastre în Ardeal.

Moartea unei scriitoare. Ziarele din Italia vestesc moartea scriitoarei cunoscută sub numele de *Ouida*. Romanele acestei femei au ajuns la mare trecere prin anii 1880, și au fost traduse în mai multe limbi din englezește. În timpul din urmă *Luiza de la Ramèe*, care s'a născut în Anglita, a trăit în Italia unde a luptat cu mizeria. Zilele aceste s'a stâns la bătrânețe în Roma.

Pensionare. Consistorul arhidiecezan din Sibiu a încuviințat rugarea parohului din Draos *Ioan Iosif* de-a fi trecut la pensie. Numitul preot e născut în 1822; a fost hirotonit la 1841 de primul episcop național *Vasile Moga*; în urmare are 67 ani de slujbă în viaa Domnului. În rugarea sa scrie: „Să vă îndurați, mărit consistor, sarcina cea grea a preoției a o lua acum de pe umerii mei, ... căci lungă vreme — am slujit lui D-zeu puternicului, patriei, mai marilor mei, și scumpului nostru popor, cu deplină cinste și cu cea mai mare dreptate, încât nu cred să poată ridică cineva jalba, că l-am neîndreptățit...“ Barem de-or putea zice la apusul vieții lor mulți preoți — de sus până jos — cu conștiința împăcată, că au făcut asemenea acestui veteran apostol.

Toplița română. Intre comunele, cari și-au încordat forțele materiale pentru urcarea salariului conform noii legi școlare, este și *Toplița-română*. Frunțașii au decis a ridică salariul învățătorului la 1000 cor., începând cu 1 Ianuarie 1908. Poporul a primit aceasta. Cum însă cu sporul învățătorului de-acum, nimenea nu-i mulțămît, atragem luarea aminte a superiorității bisericesti și în deosebi a inspectorului școlar tractual asupra

acestui lucru, spre a face pași pentru îndreptarea răului, căci — într'adevăr — ar fi acum un păcat strigător la cer, ca poporul să jertfească tot ce i-se cere, iară învățătorul să iee banii fără a-și face datorința tocmai în aceea comună frunțașă atât amenințată de străini și pe care numai ridicarea în cultură a poporului o poate mântui.

Sărăcia din Macedonia. În Macedonia, ca și la noi de altfel, au început să se reîntoarcă cu duiumul cei care plecaseră după noroc, în America.

Sărăcia a început iarăși să bântue în frumosele sate macedonene căci nimeni nu mai trimite bani, iar ceice vin de peste ocean, spun că zeci de mii de macedoneni umblă prin America fără lucru, nemăncați, ne-având unde să doarmă, ne-având cu ce să se întoarcă.

Mulți au murit de foame, iar alții, disperăți, s'au aruncat în mare.

Urzire mișească. — Nu se cuvine de loc laudă unei cete de albanezi, care puseseră la cale

uciderea noului mitropolit din Corceed (Macedonia), Ghervaziu.

Li-se mai poate iertă fapta de anul trecut, când au omorât pe Fotios, grecomanul îndărjit, dar de data aceasta au scrîntit-o, căci Ghervaziu e un mitropolit care-și înțelege foarte bine menirea sa.

Căci, cine nu-și aduce aminte ce spusese, blândul prelat, când a intrat acum un an la Corcea?

— Eu n'am venit aici ca să aduc vrajba între creștini.

Nu-mi pasă mie dacă cineva e grec, albanez, bulgar sau aromân. Unde văd casă de creștin, eu intru și binecuvintez.

„Mă miră și mă doare primirea ce mi-au făcut-o aromânii din Pleasa, lovindu-mă cu pietrii și scuipându-mă...“

Ar trebui ținute în seamă vorbele Sfântului Arhieru.

Proprietar-editor: OCTAVIAN GOGA.

Red. responsabil: OVIDIU GRITTA.

Recomandăm cetitorilor nostri

= „LUCEAFĂRUL“ =

Revistă pentru literatură și artă.

Apare de două ori pe lună sub îngrijirea d-lor

Octavian Goga și Octavian C. Tăslăuanu.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an . . . 12 cor. Ed. de lux . . . 20 cor.
6 luni . . . 6 „ „ „ „ 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor

România și în străinătate:

1 an . . . 16 cor. Ed. de lux . . . 25 cor.
6 luni . . . 8 „ „ „ „ 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamente, plătite înainte sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“,
Sibiu (Nagyszeben).

IOAN PĂRĂU

măestru croitor

SIBIU, str. Poplăcii Nr. 21.

Cu respect recomand Onorabilului public român

Atelierul de croitorie

în care după cunoștințele câștigate în străinătate și după o praxă de mai mulți ani, mă aflu în plăcuta pozițiune de a confecționa tot felul de vestminte lărbătești după cea mai nouă modă, cum și tot felul de uniforme militare. — Asemenea confecționez

reverenzi

asupra cărora îmi permit a atrage atențiunea onorabililor domni preoți și candidați de preoți.

Comande urgente se efectuează
în timp de cel mult 24 oare.

Rugând on. public a mă onora cu prețioasele comande, semnez cu toată stima

Ioan Părău,
măestru croitor.

2-5

Banca de asigurare

„TRANSYLVANIA“

din Sibiu

intemeiată la anul 1868

în Sibiu, str. Cisnădiei Nr. 5 (edificiile proprii).

Fonduri de întemeiere și de rezervă 2.120.131.91 cor.

asigurează în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune,

edificii de orice fel, mărfuri, mobile, vite, produse economice etc.

asupra vieții

în toate combinațiile: capitale pentru cazul morții, asigurări de zestre, de copii, de studii, rente pe viață etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală.

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului scadent la decedare.

Valori asigurate contra incendiului:
94.975.294 — coroane.

Capitale asigurate asupra vieții:
9.293.195 — coroane.

Dela întemeiere s'au solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4.295.120.15 coroane,

pentru capitale asigurate pe viață 3.760.810.21 coroane.

Oferte și orice informațiuni se pot lua dela: Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei Nr. 5, etagiu I, curtea I, și la agenturile principale din Arad, Brașov, Cluj și Bistrița, cum și dela subagenții din toate comunele mai mari.